

Investigating the performance of Cooperative companies benefiting from Sustainable rural Employment facilities in Ardabil province

Amir Ali Farhang¹, Esmail Dalir^{*2}

1. Assistant Professor, Department of Economics, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Lecture, Department of Geography and Urban Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran.

CITATION: Farhang, A. & Dalir, E. (2024). Investigating the performance of cooperatives benefiting from sustainable rural employment facilities in Ardabil province. 12(48), 52-68. (In Persian).

DOI: <https://doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.378780.1820>

ARTICLE INFO

Keywords:

- Sustainable Rural Employment
- Cooperatives
- Performance

Received:

3 February 2023

Revised:

9 November 2023

Accepted:

11 November 2024

Available online:

18 March 2024

ABSTRACT

Context and purpose. The development of cooperatives as the most important intermediary for offering and selling products in connection with income distribution, reducing poverty, and sustainable employment can provide the basis for the development of villages. Considering the importance of cooperatives in creating employment, they can require governments to provide material and moral support. In this regard, research was considered with the aim of investigating the situation of cooperatives benefiting from sustainable rural employment facilities in Ardabil province.

Methodology/approach. The statistical population of the research includes the total number of rural cooperatives in Ardabil province in 2021 (N=185). Of which 48 cooperatives were considered as the sample size. Then, the statistical sample was selected for the study using stratified random sampling with proportional assignment (based on the type of activity). A researcher-made questionnaire with a Likert scale was prepared, its validity was confirmed by a group of experts and its reliability was confirmed by calculating Cronbach's alpha coefficient, and finally, SPSS version 16 software was used for factor analysis of the data.

Findings and conclusions. Factor analysis showed that improving the ability of cooperative companies and motivational factors in the work environment had the greatest effect on the success and performance of rural cooperative companies, and on the other hand, the indicator of improving the internal management of cooperatives had the least effect.

Originality. Most previous studies have focused on the role of management in cooperatives, but the current research focuses on evaluating many variables, including environmental factors.

EXTENDED ABSTRACT

Context and purpose. The development of cooperatives as the most important intermediary for the supply and sale of products concerning income distribution, poverty alleviation and sustainable employment can be the basis for the development of villages. Since a significant part of the workers of each country, especially in developing countries, is used in rural areas, agricultural production also plays an important role in economic self-sufficiency, political independence, and food security. Therefore, for this purpose and to achieve sustainable economic and social development in villages, it is necessary to strengthen agricultural cooperatives. Some researchers have suggested that development planning should be based on emphasizing the strengthening of villages because villages are the center of production and supply. Therefore, this research was conducted to investigate the situation of cooperatives benefiting from sustainable rural employment facilities to answer these questions: How useful are rural sustainable employment facilities? And to what extent was he able to achieve his goals? And why some companies have succeeded after receiving this facility, but others have failed? What are the reasons for these successes and failures?

Methodology/approach. The current research is analytical research that has an applied nature, the state of cooperatives in four indicators (improvement of the ability to participate and motivational factors in the work environment with 9 items; training and promotion of supervision with 7 items; internal improvement of management with 4 items; promotion of economic empowerment with 5 cases) were considered. The statistical population included 185 rural cooperatives of Ardabil province, of which 48 companies had received employment loans, all considered statistical sample size. For each item, two questions were developed in the form of a Likert scale, which was a total of 50 research questions. To ensure the validity of the questionnaire, a qualitative method was used, that is, the expertise of professors and experts, and the study of similar questionnaires, articles and books and their desired modifications and changes were applied to the questionnaire. To determine the reliability of the questionnaire, first, 50 research questions were asked according to the proportional distribution method between the distribution sample and after collecting opinions according to Cronbach's alpha. Finally, SPSS version 16 software was used to analyze the data.

Findings and conclusions. The current research, which was conducted to investigate the situation of cooperative companies benefiting from sustainable rural employment facilities, showed that these facilities play a significant role in improving the performance of cooperatives. The greatest impact on performance was related to the promotion of cooperative capabilities and motivational factors in the work environment, and the least impact was associated with the internal management of cooperative companies.

Originality. The originality of the current research has significant and appropriate theoretical and practical achievements. In discussing the theoretical achievements of the current research, examining the role of bank facilities on the performance of rural cooperative companies, it contributed to the issue of employment in rural cooperatives. In the discussion of practical achievements, managers and policymakers can use the results of this research to provide solutions and operational plans to develop the performance of cooperative companies. Therefore, by improving the performance of cooperative companies through bank facilities, sustainable employment can be developed in rural cooperatives. In this regard, managers and policymakers of cooperatives are recommended to carefully apply the results of this research in the structure of cooperatives.

*Corresponding author

E-mail addresses: S_farhang@pnu.ac.ir (A. Farhang), Esmail.dalir@pnu.ac.ir (E. Dalir).

بررسی عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی در استان اردبیل

امیر علی فرهنگ^۱، اسمعیل دلیر^{۲*}

۱. استادیار، گروه اقتصاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. مربی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

استناد: فرهنگ، امیر علی و اسمعیل، دلیر. (۱۴۰۲). بررسی عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی در استان اردبیل. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۱۲(۴۸): ۵۲-۶۸.

DOI: <https://doi.org/10.22034/AJCOOP.2023.378780.1820>

چکیده

زمینه و هدف: توسعه تعاونی ها به عنوان مهم ترین واسطه ارائه و فروش تولیدات در ارتباط با توزیع درآمد، کاهش فقر و ایجاد اشتغال پایدار می تواند موجب توسعه روستاها را فراهم آورد. ظرفیت اشتغال زایی تعاونی ها، دولت ها را ملزم می کند تا آن ها را تحت پوشش حمایت های مادی و معنوی قرار دهند. در همین راستا، هدف پژوهش حاضر، بررسی عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی در استان اردبیل است.

روش شناسی / رهیافت: جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت های تعاونی روستایی استان اردبیل در سال ۱۴۰۰ به تعداد ۱۸۵ شرکت بود. که از این تعداد، ۴۸ شرکت تعاونی موفق در عرصه دریافت وام، به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شدند. نمونه ها به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب (بر اساس نوع فعالیت) انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته در قالب طیف لیکرت پنج سطحی مد نظر قرار گرفت. روایی پرسشنامه توسط گروهی از متخصصان و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. برای تحلیل داده از تکنیک تحلیل عاملی در نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد.

یافته ها و نتیجه گیری: نتایج تحلیل عاملی نشان داد که بهبود توانمندی های مشارکتی و عوامل انگیزشی در محیط کار بیشترین تأثیر را بر روی موفقیت و عملکرد تعاونی های روستایی داشته است و کمترین امتیاز و تأثیر را شاخص بهبود مدیریت داخلی تعاونی ها به خود اختصاص داده است.

اصالت / نوآوری: بیشتر مطالعات پیشین بر نقش مدیریت در شرکت های تعاونی تمرکز نموده اند، در حالی که مطالعه حاضر نسبت به واسطی بسیاری از متغیرهای محیطی دور و نزدیک پرداخته است.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

- اشتغال پایدار روستایی
- شرکت تعاونی
- عملکرد

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۱/۱۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۸/۱۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۸/۲۰

تاریخ برخط:

۱۴۰۲/۱۲/۲۸

*نویسنده مسئول

پست الکترونیک: S_farhang@pnu.ac.ir (الف، فرهنگ)، Esmail.dalir@pnu.ac.ir (الف، دلیر).

مقدمه

اجتماعی روستا و تثبیت اقتصاد روستا می باشد (Migliorelli, 2018). برنامه ریزی توسعه بایستی بر اساس تأکید بر تقویت روستاها بر پایه عوامل تغییردهنده باشد؛ زیرا روستاها کانون تولید و ارزش آفرینی در هر کشوری تلقی می شوند و شرکت تعاون روستایی بهترین راه تجمیع امکانات مالی اندک افراد متوسط جامعه و طبقه کارگر و کشاورزی می باشد (Malekmian et al., 2022). بدین ترتیب گرد هم آمدن و تجمیع منابع مالی آن ها برای انجام کارهایی است که فرد نمی تواند به تنهایی و به طور مؤثر انجام دهد، لذا در قالب خودیاری و تشکیل تعاون این امر محقق می شود (Oyerogba & Oseni, 2021). از سوی دیگر یکی از اهداف کلان برنامه توسعه روستایی توجه به اقتصاد روستایی است که در این رابطه شرکت تعاون روستایی نقش مثبتی ایفا می کند (Aldira et al., 2022).

طبق اعلام مرکز آمار ایران و بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، حدود ۲۶ درصد جمعیت در مناطق روستایی سکونت داشت که شامل حدود ۲۰۷۳۰۶۲۵ نفر بود. این امر گویای ظرفیت و پتانسیل قوی نیروی انسانی در روستاها به ویژه در بخش کشاورزی است. بزرگ ترین مانع ترتیبات مبتنی بر تعاونی، موضوع تأمین مالی اولیه است (Khan et al., 2022). این امر از طریق حمایت های مالی دولت ها در قالب تسهیلات بانکی محقق می شود. مطالعات پیشین به طور گسترده ای به بررسی عملکرد شرکت های تعاونی پرداخته اند؛ با این حال، تعاونی های بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی کمتر مورد توجه بوده اند. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد بررسی عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تعاون و همکاری از الگوهای موفق اقتصادی اجتماعی در جهان است (Jarire et al., 2023) و بر اساس اصل خویشاوندی به عنوان یکی از جنبش های اقتصاد مردمی، شناخته شده که هدف آن بهبود رفاه اعضا و مردم است (Febrina et al., 2019). از آنجا که بخش قابل توجهی از شاغلین هر کشور در حوزه های روستایی متمرکز بوده و تولیدات کشاورزی در آن نقش مهمی در خودکفایی اقتصادی، استقلال سیاسی، امنیت غذایی ایفا می کند، دستیابی مناطق روستایی به توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی، تقویت تعاونی های کشاورزی را اجتناب ناپذیر نموده است (Yu & Nilsson, 2019). در همین راستا، اشتغال پایدار دربرگیرنده ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و دیگر جنبه ها بوده و بر رفاه مردم تأثیرگذار است. از این رو، تعاونی ها قدیمی ترین شکل کسب و کار و در یک کشور محسوب می شوند (Yuhertiana et al., 2022) و برای اینکه مناطق روستایی به توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی دست یابند، تقویت تعاونی های کشاورزی از سوی دولت ها ضروری است (Yu & Nilsson, 2019)؛ به طوری که بهبود کیفیت زندگی در روستا و تقویت شرایط رشد و ایجاد اشتغال، تلاش دولت در تمام سطوح را می طلبد (Blandford & Matthew, 2019)؛ چراکه جوامع روستایی متکی به خود بوده و جهت فقرزدایی نیاز به حمایت دارند (Fabien chidanand et al., 2021). از جمله اقدامات عملی در توسعه روستا می توان به توسعه آموزشی، اصلاح و بهبود اقتصاد روستا، اشتغال زایی، کاهش مهاجرت، بهبود اقتصاد خانواده، گسترش فرهنگ مشارکتی، توسعه صنعت، بهبود خدمات رفاهی و توسعه کشاورزی اشاره نمود (Alijani & Mohammadzade, 2021).

در حال حاضر، فعالیت شرکت های تعاونی روستایی، علاوه بر رفع نیازهای مادی، معطوف به بازسازی

رابرت اوون^۱ پدر فلسفه تعاون اولین بار از واژه تعاون به معنایی که امروزه به کار می‌رود، استفاده نمود. وی فلسفه همکاری خود را بر آموزش مردم بنانهاده و نظریه تعاون از آن زمان به سرعت گسترش یافت (Ushkarenko & Soloviov, 2020). ایده رابرت اوون از تعاونی روستایی ایجاد اصول عمده تعاونی‌ها است که عبارت‌اند از خودیاری و کمک متقابل، اگرچه این ایده در ابتدا محکوم شد؛ اما سرانجام به تلاشی برای بهبود طبقه کارگر منجر شده است (Omra et al., 2020). چارلز ژید^۲ محقق فرانسوی و سازمان دهنده جنبش تعاونی نیز نقش مهمی در توسعه نظریه‌های تعاون در قرن ۱۹ داشت. وی نظام اقتصادی جامعه مدرن را بسیار ناقص دانسته و این نقص را در درجه اول در تضاد بین تولید و مصرف، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان می‌دانست و معتقد بود، زمانی که تولید اجتماعی در دست مصرف‌کنندگان باشد، تضاد توصیف‌شده به‌خودی‌خود ناپدید می‌شود؛ زیرا مصرف‌کنندگان نمی‌توانند، منافعی خصمانه با خود داشته باشند. بنابراین، در همین راستا تعاون چارچوبی برای دستیابی به توسعه پایدار است که تأمین مالی خرد، همکاری اجتماعی، گروه‌های خودیاری و کارآفرینی را تحریک و ترغیب نموده و دستیابی به توسعه اجتماعی و اقتصادی فراگیر را محقق می‌سازد (Gurmessa et al., 2022). مفهوم پایداری و توسعه پایدار استدلال می‌کند که اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی باید در همه کشورها بر مبنای پایداری، بازارمحور یا برنامه‌ریزی متمرکز تعریف شود (Wanjare, 2023). علی‌رغم چنین تأکیدی از سوی سازمان‌های متعدد به ویژه سازمان ملل هنوز شرکت‌های تعاونی روستایی در بیشتر کشورها بحران‌هایی را تحمل می‌کنند (Borda- rodriguez & Vicari, 2014). اما آن‌ها همچنان نقش مهمی در

ساختارهای اجتماعی دارند و طبق دستور کار ۲۱ توسعه پایدار، تعاونی‌ها به‌عنوان یکی از ابزارهای توسعه مناسب برای امکان اجرای چارچوب توسعه پایدار به رسمیت شناخته شده‌اند و این امر منعکس کننده یک الگوی توسعه مردم محور است که با ارزش‌ها و اصول تعاونی‌ها سازگاری دارد (Esim, 2014). در قالب چنین سازمانی است که انرژی‌ها و نیروهای پراکنده روستایی از وحدت و انسجام جمعی برخوردار می‌شوند (Arefi et al., 2023).

در سال ۲۰۱۵ بانکی مان دبیر کل سابق سازمان ملل متحد از همه مردم دنیا خواست تا به مدل کسب‌وکار تعاونی که می‌تواند به تحقق چشم اندازه آینده‌ای پایدار برای همه کمک کند، اعتماد کنند. درواقع، شرکت‌های تعاونی به‌عنوان سازمان‌های متعلق به اعضاء، ارزش محور، مردم محور، اصول محور، و طبیعتاً یک‌شکل کسب‌وکار پایدار و مشارکتی هستند که انعطاف‌پذیری قابل‌توجهی در مواجهه با بحران‌های اقتصادی و مالی از خود نشان داده‌اند (Benos et al., 2018). آن‌ها برحسب فرهنگ سازمانی خود فعالیت‌ها را به سمت‌وسوی بازار سوق می‌دهند (Kalogiannidis & stavros, 2020) و برای پرداختن به چالش‌های اجتماعی معاصر، مانند حفاظت از محیط‌زیست (به‌عنوان مثال، کشاورزی و مصرف محصولات ارگانیک، تأمین مالی پروژه‌های دوستدار محیط‌زیست)، جریان سازی نوآوری‌های مرتبط با محصول (مانند تجارت منصفانه) مناسب هستند و به‌طور فزاینده‌ای چه از طریق تجارت بین‌المللی، و چه از طریق ایجاد شبکه‌های بین‌المللی و یا از طریق پیوندهای مجازی مبتنی بر پیشرفت‌های فناوری، مانند تجارت الکترونیک در بازار جهانی مشارکت و رقابت می‌کنند (Novkovic, 2006) رویکه^۳ اظهار نمود که تعاونی یک سازمان

1. Robert Owen
2. Charles Gide

3. Ropke

اعضای خود خواهد شد (Latifah, 2016). کارافولاس، یک جهت راهبردی مهم را در توسعه بخش اقتصادی تعاون مطرح نموده است و آن طراحی سازمانی برای همکاری اعتباری است. در واقع، توسعه همکاری های اعتباری، منابع اعتباری، افزایش ثبات مالی، تأمین سرمایه اولیه برای مشاغل کوچک روستایی، افزایش اشتغال در مناطق روستایی و جذابیت بخش مشاغل روستایی به عنوان هدف سرمایه گذاری را برای روستاها فراهم می سازد. به عبارتی انجام جریان های مالی از طریق تعاونی های اعتباری به احیای فعالیت های تجاری در روستاها کمک می کند و به صندوق ها اجازه می دهد تا برای توسعه اجتماعی - اقتصادی، منطقه ای که شرکت های تعاونی در آن قرار دارد، بیشتر کمک نماید (Karafolas, 2016) و مأموریت تاریخی مهم تعاونی های اعتباری روستایی را در خدمت به کشاورزان و مشاغل روستایی به منظور دستیابی به توسعه تجاری پایدار، هموارتر سازد (Yuxin & et al., 2020).

لویتسکی^۲ معتقد است ویژگی های طراحی و ترتیبات سازمانی می تواند، اساساً بر اثر بخشی یک طرح تضمینی تأثیر بگذارند (Gurmessa et al., 2022)؛ به گونه ای که هر اندازه ارتباطات قوی و مؤثرتری در ساختار سازمانی وجود داشته باشد، میزان هماهنگی در موسسه تعاونی بیشتر و هدایت رفتار انسانی در تقویت انگیزه و روحیه تعاون و همکاری بین اعضا مؤثرتر خواهد بود. عده ای از اندیشمندان بر این باورند که در راستای بهبود مدیریت داخلی تعاونی ها مدیران کشاورزی می توانند، عملکرد سازمان را به طور پایدار به ویژه در مشاغل تعاونی های کشاورزی و عمدتاً روستایی بهبود بخشند و آن ها می توانند نقش حیاتی در تولید منظم سازمان و بهبود مدیریت داخلی داشته باشند (Yu, & et al., 2023).

تجاری است که صاحبان، اعضای آن، مشتریان اصلی، معیارهای هویتی شرکت هستند و این معیارهای هویت اصلی است که واحدهای شرکت های تعاونی را از سایرین متمایز می کند. علاوه بر این، آن ها سازمان های مستقلی هستند که در یک محیط اجتماعی و اقتصادی وجود دارند که به هر فرد و گروهی از مردم اجازه می دهد تا اهداف را به طور مستقل تدوین کنند و از طریق فعالیت های اقتصادی مشترک به اهداف دست یابند (Sulistianingsih & romadhon, 2022). آن ها بنا به دلایل منحصربه فرد، از سایر اشکال واحدهای تجاری متمایز هستند، یکی اینکه اعضاء آن به عنوان صاحبان شرکت هستند و دیگری اینکه اعضا ممکن است به عنوان کاربران خدمات تعاونی عمل کنند (Sugiyanto & setiawan, 2022). و سوم اینکه از دیدگاه الکس لایدلاو^۱ شرکت های تعاونی کمتر حالت متمرکز دارند (International, 2015).

در مفهوم دیگر می توان گفت تعاونی ها باهدف پیشبرد منافع اقتصادی اعضای خود متولد می شوند و همواره به دفاع از خود تمایل دارند و ویژگی های انسانی قوی را بروز و از عدالت، برابری، مشارکت، پشتیبانی می کنند (nufus et al, 2020). در چنین صورتی مردم تعاونی را برای حداکثر نمودن سود یا برای رعایت مقررات پیدا نمی کنند؛ بلکه هدف کمک به یکدیگر در یک کار یا خدمات خاص است (Diaz- foncea & Marcuello, 2013)؛ بنابراین، تعاونی ها با ایجاد کارایی کسب و کار چندین مزیت را به همراه خواهند داشت اول اینکه بازار تعاونی با افزایش اعضای تعاونی گسترش خواهد یافت. دوم اینکه تعاونی ها باعث افزایش سرمایه می شود تا بتوانند به طور مستقل سرمایه تجاری را تأمین کنند؛ چراکه اگر سرمایه تجاری تعاونی افزایش یابد، گردش کسب و کار پویاتر شده و در نهایت باعث بهبود رفاه

2. Levitsky

1. Alex Laidlaw

درواقع، شارل فوریه^۱ که پایه‌های اساسی کشاورزی جمعی را بنا نهاد، در این باره استدلال بیشتری دارد؛ ایده‌های او در مورد برتری کار تعاونی بر اشتغال، نیاز به در دسترس قرار دادن تعاونی و همکاری برای همه اقشار جمعیت، امکان نزدیک شدن تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و در نتیجه حذف واسطه‌های غیر ضروری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Ushkarenko & soloviov., 2020). در این میان حتی شرایط اعتباری شرکت‌های کوچک نیز نه تنها تحت تأثیر روابط فردی با مشتری، بلکه تحت تأثیر تعاملات گروهی در جامعه محلی قرار می‌گیرد، که ممکن است توانایی بانک را در بررسی و نظارت بر وام‌گیرندگان و اجرای قراردادهای بدهی بهبود بخشد (Angelini et al., 1998). در این میان بانک‌های تعاونی می‌توانند، نیروی محرکه‌ای برای تجارت متعهد اجتماعی در سطح محلی باشند، به طوری که آن‌ها حدود یک پنجم سپرده‌ها و وام‌های بانکی اتحادیه اروپا (EU) را تشکیل می‌دهند و افزایش همگنی در بخش بانکداری تعاونی بر سلامت بانک تأثیر مثبت گذاشته و منجر به پیامدهای سیاستی مهمی برای طراحی و اجرای مقرراتی دارد، که ثبات کلی سیستم مالی و به‌ویژه بخش بانکداری تعاونی را افزایش می‌دهد (Fiordelisi & Salvatore., 2014). از نظر کیاما^۲ عملکرد مطلوب در شرکت‌های تعاونی پس‌انداز و اعتبار نشان‌دهنده کارآمدی و اثربخشی آن‌ها در استفاده از منابع است، لذا عملکرد مالی را می‌توان از طریق نقدینگی اندازه‌گیری نمود و عملکرد خوب را می‌توان با توانایی انجام تعهدات مالی خود در زمان سررسید نشان داد. همچنین، عملکرد را می‌توان با نرخ بازده دارایی‌ها، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام، حاشیه سود عملیاتی و درآمد خالص حاصل از فعالیت‌های مختلف تعیین کرد (Odhiambo, 2019). لذا

با ایجاد ساختارهای مناسب در نظام مالی تعاونی‌ها بدین ترتیب تعاونی‌ها به مشاغل کوچک کمک می‌کنند تا در رقابت با شرکت‌های بزرگ ناپدید نشوند. علاوه بر این طبق اعلام اتحادیه بین‌المللی تعاون، آن‌ها موظف به ارائه خدمات به نفع اعضای خود هستند و همین‌طور انجمن ملی کسب‌وکار تعاونی (NCBA) معتقد است که تعاونی می‌تواند به‌عنوان یک شرکت اداره شود که مالکیت خصوصی دارد و به‌طور دموکراتیک توسط اعضای آن اداره می‌شود (Kalogiannidis & stavros, 2020). از همین‌طور، تعاونی‌ها به‌عنوان شکلی از اقتصاد مردمی، آزادسازی اقتصادی را به‌عنوان تضاد ایدئولوژیک نمی‌دانند؛ بلکه آن‌ها را در ساختار بازار آزاد و باز سازگار می‌دانند (Latumeten et al., 2021). در تقویت این بحث باسویر معتقد است که تعاونی‌ها یک حرکت اقتصادی مردمی بر اساس اصل خویشاوندی هستند و به‌عنوان یک جنبش اقتصادی مردمی سعی در توسعه خود برای ارتقای رفاه اعضا و به‌طور کلی جامعه از طریق تأمین نیازهای خوددارند. اگرچه تعاونی‌ها نیز به دنبال سود هستند؛ اما سود، محور اصلی نیازهای اقتصادی اعضای آن نیست، بلکه باعث افزایش رفاه اقتصادی اعضای جامعه اطراف می‌شود (Baswir, 2013). البته باید اشاره نمود که استفاده از این سیستم‌های مدیریتی، جایگاه حاکمیت دموکراتیک تعاونی‌ها را در ساختار تعاونی‌ها از بین نمی‌برد، بلکه مکمل و تقویت‌کننده آن نیز می‌باشد و از این طریق شرکت‌های تعاونی را برای پاسخگویی بهتر به نیازهای مشتریان و اعضای تعاونی آماده می‌سازد (Davis, 2001). این امر می‌تواند به‌عنوان شاخصی برای عملکرد شرکت‌های تعاونی مدنظر قرار گیرد تا میزان کارایی و اثربخشی شرکت ارتقا یافته و بدین ترتیب هر چه فعالیت شرکت‌های تعاونی بیشتر باشد، استفاده از دارایی کارآمدتر و بازگشت وجوه به وجه

1. Charles Fourier
2. Kiyama

۱۸۵ شرکت بود که از این تعداد صرفاً ۴۸ شرکت تعاونی موفق به دریافت وام تسهیلات اشتغال در سال مورد مطالعه (۱۴۰۰) شده بودند که به عنوان نمونه آماری مدنظر قرار گرفتند. برای هر یک از ۲۵ گویه یادشده، تعداد دو گویه پژوهشی در قالب مقیاس لیکرت پنج سطحی طرح شد که مجموعاً ۵۰ سؤال پژوهشی در اختیار مدیران شرکتها قرار گرفت تا نسبت به تکمیل آن اقدام نمایند. جهت اطمینان از روایی پرسشنامه از روش کیفی یعنی تخصص اساتید و نظر کارشناسان و مطالعه پرسشنامه های مشابه، مقاله ها و کتب استفاده شد و اصلاحات و تغییرات مورد نظر آنها پس از بحث و بررسی در پرسشنامه اعمال گردید. در مورد پایایی پرسشنامه نیز طبق **جدول (۱)** که از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید، قابلیت اعتماد (پایایی) پرسشنامه در مقدار آلفای محاسبه شده بیشتر از ۰/۷۰ مورد تأیید بود.

نقد سریع تر خواهد بود (Dewi & Abundanti, 2022). از این رو تعاونی ها به عنوان یکی از شاخص های مهم در توسعه و پیشرفت، بیش از پیش زمینه را در جهت مشارکت دادن هر چه بهتر اعضای تعاونی فراهم می سازند و بدین طریق منجر به ایجاد اشتغال می شوند (Ruerd ruben & Heras, 2012).

روش شناسی پژوهشی

پیمایش حاضر با رویکرد تحلیلی انجام شد و از جمله تحقیقات کاربردی به شمار می رود. این پژوهش با هدف بررسی عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی انجام شد. عملکرد شرکت های تعاونی در چهار سازه با ۲۵ گویه (بهبود توانمندی های مشارکت و عوامل انگیزشی در محیط کار با ۹ گویه، برخورداری از آموزش و بهبود نظارت با ۷ گویه، بهبود مدیریت داخلی با ۴ گویه، بهبود توانمندی های اقتصادی با ۵ گویه) سنجیده شد. جامعه آماری شامل تمامی شرکت های تعاون روستایی استان اردبیل به تعداد

جدول ۱. پایایی مؤلفه های پرسشنامه

عامل	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
بهبود توانمندی مشارکت و عوامل انگیزشی در محیط کار	۹	۰/۹۰۰
برخورداری از آموزش و بهبود نظارت	۷	۰/۷۳
بهبود مدیریت داخلی	۴	۰/۷۸
بهبود توانمندی های اقتصادی	۵	۰/۶۹
کل	۲۵	۰/۷۷۵

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

ماتریس اولیه اطلاعات ترسیم گردید و مقادیر مربوط به هر شاخص از طیف لیکرت تبعیت می کند که ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد و ۵=خیلی زیاد، می باشد.

از طریق تحلیل عاملی اکتشافی، ۲۵ گویه اشاره شده با روش فازی در ۴ عامل طبقه بندی شد و

بعد از استخراج معیارها و شاخص های مورد نظر از متون معتبر مربوطه اولین گام در روش تحلیل عاملی، تشکیل ماتریس اولیه اطلاعات بود. این پژوهش، ماتریسی حاوی سؤالات پرسشنامه با طیف لیکرت به عنوان ردیف های ماتریس و ۲۵ گویه اثرگذار بر عملکرد تعاونی به عنوان ستون های ماتریس، به عنوان

به یک سری عامل‌های پنهان وجود دارد و می‌توان تحلیل عاملی را اجرا کرد. آزمون بارتلت نیز کمک می‌کند تا پس از فراهم بودن امکان تقلیل داده‌ها به یک سری عامل پنهانی، بتوان ساختار جدیدی را بر اساس همبستگی بین متغیرها و عامل‌ها و معنای آن‌ها کشف کرد که در این پژوهش kmo برابر با ۰/۷۵۴ بود و آزمون حاصل از باتلت بیانگر این واقعیت است که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب و آزمون کای اسکوئر با خطایی یک درصد (sig=0.000) معنی‌دار می‌باشد که در قالب **جدول (۲)** ارائه شده است

برای هر یک از عامل‌ها، مقدار ویژه، درصد و واریانس تجمعی تبیین شد. با توجه به هر یک از عوامل استخراجی، به منظور تعیین مناسب بودن شاخص‌های جمع‌آوری شده برای تحلیل عاملی از آزمون KMO و بارتلت استفاده شد. طبق **جدول (۲)** مقدار آزمون KMO بالاتر از ۰/۷ بوده و مشخص شد. مقادیر این شاخص‌ها در سطح قابل قبولی برای تحلیل عاملی بوده و داده‌های مربوطه مناسب می‌باشند. از سوی دیگر مشخص شد که مقدار آماره بارتلت نیز در حد پذیرش قرار دارد. به عبارت دیگر در این پژوهش KMO نشان داد که امکان تقلیل داده‌ها

جدول ۲. مقادیر آزمون KMO و بارتلت برای شاخص‌های عملکرد تعاونی‌های روستایی

مقادیر کفایت نمونه‌گیری کیزر میراولکین	۰/۷۵۴
آزمون کرویت بارتلت	۷۹۰/۰۴
کای اسکوئر	۳۰۰
درجه آزادی	۰/۰۰۰
سطح معناداری	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

تشکیل می‌دهند. نتیجه اینکه مجموع چهار عامل با ۲۵ گویه ۵۰/۷۹ درصد از واریانس را تبیین می‌کند که نشان از رضایت‌بخش بودن تحلیل عاملی و متغیرهای مطالعه شده دارد. **جدول (۳)** زیرا مقدار ویژه و درصد واریانس هر یک از عامل‌ها را نشان می‌دهد.

با توجه به جدول فوق، مجموع شاخص‌های به کاررفته در این پژوهش در چندین عامل محدود تلخیص شدند و بدین ترتیب شاخص‌های بارگذاری شده در هر عامل که به طور میانگین بیش از ۰/۵ است یک عامل را تشکیل دادند. شاخص‌هایی که امکان تجمیع با عامل‌ها را ندارند، عامل دیگری را

جدول ۳. عوامل، مقادیر ویژه و درصد واریانس سازه‌ها

نام عامل	مقادیر ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۶/۰۳	۱۶/۷۵	۱۶/۷۵
۲	۴/۲۹	۱۱/۹۱	۲۸/۶۶
۳	۴/۲۹	۱۱/۹۱	۴۰/۵۸
۴	۳/۶۸	۱۰/۲۲	۵۰/۷۹

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نشان می دهد که همه گویه های به کار گرفته شده در تحلیل، دارای واریانس مشترک بالایی هستند و از آنجا که در مطالعات تأثیرگذاری عوامل مختلف بر عملکرد تعاونی ها، هدف دستیابی به عامل هایی است که بیشترین میزان واریانس را تبیین نماید، لذا باید سعی در تلخیص و محدود کردن عامل های استخراج شده نمود که کل واریانس تبیین شده نیز افزایش یابد؛ بنابراین، در این پژوهش سعی شده تا از طریق حذف متغیرهای نامناسب که واریانس آن ها توسط عامل های اصلی تبیین نمی شوند، مقدار واریانس کل را افزایش داد.

بررسی تفکیکی عامل های استخراج شده از تحلیل عاملی موجود در **جدول (۳)**، سهم هر عامل در تبیین گویه های مربوط به مقیاس عوامل مؤثر بر عملکرد را نشان می دهد. بر اساس شاخص های بارگذاری شده، عوامل اول و چهارم توانمندسازی و اقتصادی و عوامل دوم و سوم عوامل آموزشی و مدیریتی نامیده می شود.

در ادامه تحلیل مشخص شد که مقدار عددی اشتراکات گویه های بیست و پنج گانه بالای ۰/۴ می باشد و همگی دارای مقدار عددی لازم برای وارد شدن به ادامه فرایند تحلیل عامل را دارند. **جدول (۴)**

جدول ۴. بررسی مقادیر اشتراکات مربوط به هر عامل و گویه با سایر گویه های مربوط به عملکرد تعاونی ها

مقادیر اشتراکات اولیه	گویه	ردیف	عامل
۰/۸۱۲	میزان فعالیت اجتماعی	۱	بهبود توانمندی های مشارکتی و عوامل انگیزشی در محیط کار
۰/۶۳۳	توانمندسازی اعضا	۲	
۰/۸۰۲	ترویج تعاونی	۳	
۰/۷۴۵	مشارکت اعضا در امور تعاونی	۴	
۰/۵۲۱	انگیزه اعضا	۵	
۰/۵۱۸	تحصیلات اعضا	۶	
۰/۶۸۷	برخورداری از محیط توانمند ساز و پشتیبان بیرونی	۷	
۰/۶۹۰	سرمایه تعاونی	۸	برخورداری از آموزش و بهبود نظارت
۰/۵۵۷	میزان اعتماد به نفس	۹	
۰/۵۲۲	میزان آموزش اعضا	۱	
۰/۸۰۲	میزان دانش حرفه ای	۲	
۰/۶۹۳	بازاریابی و بازار رسانی	۳	
۰/۶۶۰	نقش حمایتی و نظارتی دولت	۴	
۰/۷۰۰	وجود قوانین پیشرفته تعاونی	۵	
۰/۶۷۷	باور اعضا به ارزش های تعاونی	۶	
۰/۷۸۰	رضایت از عملکرد اداری تعاون	۷	
۰/۷۰۷	دریافت وام های طولانی مدت توسط تعاونی	۱	
۰/۶۰۰	تفاهم اعضا	۲	بهبود مدیریت داخلی
۰/۶۵۴	میزان سرمایه گذاری در شرکت های تعاونی	۳	
۰/۷۰۲	عوامل بهداشتی محیط کار	۴	
۰/۷۸۶	تجهیزات و امکانات تعاونی	۱	

۰/۵۷۴	درآمد اعضا و مدیران تعاونی	۲	
۰/۶۰۶	میزان تناسب و امکانات تعاونی با تعداد کارکنان	۳	بهبود توانمندی‌های اقتصادی
۰/۶۷۵	توجه به نیاز اعضا	۴	
۰/۶۴۳	سن فعالیت اعضای تعاونی	۵	

منبع: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۱

مربوطه و توزیع نهایی امتیاز عوامل بعد از بررسی ارتباط و همبستگی هر شاخص با عامل مربوطه است.

چهار عامل نهایی به‌عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های روستایی در محدوده مورد پژوهش شناخته شده‌اند، دلیل این موضوع این است که مقادیر ویژه هر یک از عوامل فوق، بالاتر از یک بوده و این مقدار در عامل اول ۹/۸۲۶ و در عامل آخر ۱/۸۸۱ بوده است. واریانس تجمعی تبیین شده توسط عوامل مربوطه در محدوده مورد مطالعه در حدود ۷۶ درصد بوده و بیانگر آن است که عوامل مربوطه می‌توانند، میزان عملکرد و موفقیت یک تعاونی را تبیین کنند. در ادامه و در گام‌های بعدی هر کدام از این مؤلفه‌های پنهان که در این مرحله معین شدند.

بعد از کنترل و مناسبت آزمون‌های آماری مربوطه که داده‌های خام را برای کاربری در تحلیل عاملی سنجش می‌نمایند، به محاسبه ماتریس محاسبات مقدماتی پرداخته شد که در آن واریانس تبیین شده به‌وسیله هر عامل مشخص می‌شود. به عبارت دیگر، ماتریس مربوطه که در قالب جدول واریانس تبیین شده، به روشنی مشخص نمود که برآیند تحلیل عاملی در قطعیت و خلاصه‌سازی گویه‌ها و سنجه‌های موفقیت تعاونی‌ها به چند عامل نهایی منتهی شده است و مهم‌تر اینکه سهم هر یک از عوامل مربوطه در تبیین عملکرد و تأثیرگذاری بر موفقیت تعاونی‌های روستایی به چه میزان بوده است. این جدول در قالب دو بخش ارائه گردیده است که بخش اول مربوط به سهم هر یک از عوامل قبل از اعمال چرخش وایمکس و بخش دوم بعد از چرخش

جدول ۵. مجموعه واریانس تبیین شده عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های روستایی

عوامل	مقادیر خاص آغازین		مجموعه مجذور بارهای استخراجی		مجموع مجذور بارهای چرخش یافته نهایی	
	درصد	درصد	درصد	درصد	درصد	درصد
۱	۹/۸۲۶	۳۹/۳۰۳	۳۹/۳۰۳	۳۹/۳۰۳	۵/۱۶۲	۲۰/۶۴۹
۲	۲/۳۱۵	۱۳/۲۵۸	۱۳/۲۵۸	۱۳/۲۵۸	۳/۸۶۹	۱۵/۴۷۲
۳	۲/۲۲۳	۱۲/۸۹۳	۱۲/۸۹۳	۱۲/۸۹۳	۳/۷۰۵	۱۴/۸۲۱
۴	۱/۸۸۱	۱۰/۵۲۵	۱۰/۵۲۵	۱۰/۵۲۵	۳/۵۱	۱۴/۰۳۸

منبع: یافته‌های پژوهشی، ۱۴۰۱

خطی متغیرها مدنظر بود. منظور از بهترین ترکیب خطی، ترکیبی از گویه‌های اصلی است که بیشترین واریانس را در مجموعه داده‌ها، نسبت به هر نوع ترکیب خطی دیگر، تبیین کند؛ بنابراین، ممکن است اولین عامل در موفقیت و عملکرد یک تعاونی به‌عنوان بهترین عاملی از همبستگی‌های خطی در بطن داده‌ها باشد. دومین عامل بهترین ترکیب خطی از گویه‌ها است که نسبت به عامل اول قرار گیرد، این عامل باید از بخش باقیمانده واریانس یعنی پس از استخراج عامل اول، استنتاج گردد؛ بنابراین، عامل دوم، ترکیبی خطی از گویه‌های است که در آن اثر گویه عامل حذف گردیده و به تبیین بخش عمده‌ای از باقیمانده واریانس می‌پردازد. به همین ترتیب سایر عامل‌های مؤثر بر موفقیت و عملکرد یک تعاونی نیز استخراج شدند تا اینکه کل واریانس داده‌ها تبیین گردیدند. بدین ترتیب و بر اساس ماتریس عاملی چرخش یافته نهایی بعد از پنج تکرار دوران واریمکس، چهار عامل نهایی موفقیت و عملکرد یک تعاونی در منطقه مورد مطالعه یعنی استان اردبیل به دست آمد.

بعد از تعیین واریانس هریک از عوامل تبیین‌کننده عملکرد تعاونی‌ها، ماتریس عاملی دوران داده شد تا هر یک از گویه‌ها بیشترین ارتباط را با عوامل مربوطه به دست آورند و شرایط را برای نام‌گذاری و شناسایی عوامل به مدد امتیاز هر شاخص از عامل تسهیل نمایند **جدول (۵)**. در واقع، این ماتریس همان ماتریس عاملی است که عامل‌های آن با روش تجزیه و با روش چرخش واریمکس دوران یافته است. این مرحله، وزنی را برای هر عامل در مقابل شاخص مربوطه ایجاد می‌کند. این ضرایب جهت تحلیل در مراحل بعدی و محاسبه امتیازهای عاملی محدوده مورد بررسی بسیار اهمیت دارند. به عبارت دیگر، به دلیل دشواری تفسیر ضرایب بار عاملی در ماتریس عاملی، از آن جهت که بسیاری از گویه‌های عملکرد تعاونی‌ها هم‌زمان با چندین عامل همبستگی متوسطی را نشان می‌دهند، از ماتریس دوران یافته عاملی جهت تشخیص ارتباطات، همبستگی‌ها و شفاف شدن ارتباطات، جهت تحلیل نهایی عامل‌ها استفاده می‌شود. در محاسبه ماتریس عاملی چرخش یافته، دست یافتن به بهترین ترکیب

جدول ۶. گویه‌های مربوط به هر یک از عوامل و بار عاملی به دست آمده از ماتریس دوران یافته

نام عامل	نام گویه‌ها	بار عاملی
	میزان فعالیت اجتماعی	۰/۶۳۷
	توانمندسازی اعضا	۰/۷۳۰
	ترویج تعاونی	۰/۵۷۹
بهبود توانمندی‌های مشارکتی و عوامل	مشارکت اعضا در امور تعاونی	۰/۷۱۵
انگیزشی در محیط کار	انگیزه اعضا	۰/۶۸۹
	تحصیلات اعضا	۰/۶۱۹
	برخوردارگی از محیط توانمندساز و پشتیبان بیرونی	۰/۴۸۵
	سرمایه تعاونی	۰/۷۲۶
	میزان اعتماد به نفس	۰/۵۶۶
	میزان آموزش اعضا	۰/۷۰۸
	میزان دانش حرفه‌ای	۰/۷۶۶

۰/۷۱۶	بازاریابی و بازار رسانی	
۰/۴۹۱	نقش حمایتی و نظارتی دولت	برخوردراری از آموزش و ارتقاء نظارت
۰/۵۴۱	وجود قوانین پیشرفته تعاونی	
۰/۶۳۳	باور اعضاء به ارزش‌های تعاونی	
۰/۷۱۴	رضایت از عملکرد اداری تعاون	
۰/۶۶۳	تجهیزات و امکانات مادی	
۰/۵۱۳	درآمد اعضاء و مدیران تعاونی	بهبود توانمندی‌های اقتصادی
۰/۶۸۷	میزان تناسب و امکانات تعاونی با تعداد کارکنان	
۰/۵۲۰	سن اعضاء	
۰/۶۲۱	دریافت وام‌های طولانی‌مدت توسط تعاونی	
۰/۶۰۹	تفاهم اعضا	
۰/۶۶۹	میزان سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تعاونی	بهبود مدیریت داخلی تعاون
۰/۳۴۹	عوامل بهداشتی محیط کار	
۰/۵۳۲	توجه به نیاز اعضا	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

رسانی، نقش حمایتی و نظارتی دولت، وجود قوانین پیشرفته تعاونی، باور اعضاء به ارزش‌های تعاونی و رضایت از عملکرد اداری تعاون همبسته بوده و در ارتباط نزدیک است و بر این اساس می‌توان عامل دوم را تحت عنوان برخوردارری از آموزش و بهبود نظارت نام‌گذاری نمود. عامل سوم نیز مقدار ۱۴/۰۳۸ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس دوران یافته نهایی با گویه‌های تجهیزات و امکانات تعاونی، درآمد اعضاء و مدیران تعاونی، برخوردارری از محیط توانمند ساز و پشتیبان بیرونی و سن اعضاء، هیئت‌مدیره و مدیرعامل همبسته بوده و در ارتباط نزدیک است که این عامل تحت عنوان بهبود توانمندی‌های اقتصادی نام‌گذاری شده است. عامل چهارم مقدار ۱۴/۸۲۱ درصد واریانس کل را تبیین نموده و بر اساس ماتریس دوران یافته نهایی با گویه‌های دریافت وام‌های طولانی‌مدت توسط تعاونی، تفاهم اعضاء، میزان سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تعاونی، عوامل بهداشتی محیط کار و توجه به نیاز اعضاء همبسته بوده و در ارتباط نزدیک

بررسی تفکیکی عامل‌های استخراج‌شده از تحلیل عاملی مندرج در **جدول (۵)**، سهم هر عامل در تعیین ۲۵ گویه مربوط به عملکرد تعاونی‌های بهره‌مند از تسهیلات بانکی را به صورت نزولی نشان می‌دهد. عامل اول مقدار ۲۰/۶۴۹ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس دوران یافته نهایی با گویه‌های: میزان فعالیت اجتماعی، توانمندسازی اعضاء، ترویج تعاونی، مشارکت اعضا در امور تعاونی، انگیزه اعضاء، تحصیلات اعضاء، برخوردارری از محیط توانمندسازی و پشتیبان بیرونی، سرمایه تعاونی و میزان اعتماد به نفس قابل تشخیص است **جدول (۶)**. بار عاملی این گویه‌ها نشان داد که همه آن‌ها با این عامل همبستگی مثبت و بالایی دارند و با توجه به گویه‌هایی که در این عامل قرار گرفته‌اند، می‌توان عامل اول را تحت عنوان بهبود توانمندی‌های مشارکتی و عوامل انگیزشی در محیط کار نام‌گذاری نمود. عامل دوم مقدار ۱۵/۴۷۲ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس دوران یافته نهایی با گویه‌های: میزان آموزش اعضاء، میزان دانش حرفه‌ای، بازاریابی و بازار

است که تحت عنوان بهبود مدیریت داخلی تعاونی شناخته شده است.

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که در درجه اول مؤلفه بهبود توانمندی های مشارکتی و عوامل انگیزشی در محیط کار که خود از گویه های مختلفی تشکیل شده است، بیشترین تأثیر را بر روی موفقیت و عملکرد تعاونی های روستایی دارد و در درجه دوم مؤلفه برخورداری از آموزش و ارتقاء نظارت دومین اهمیت اثرگذاری را به خود اختصاص داده است و سپس مؤلفه بهبود توانایی های اقتصادی در درجه اهمیت سوم قرار دارد و در نهایت مؤلفه بهبود مدیریت داخلی تعاونی ها کمترین امتیاز و تأثیر را در شرکت های تعاونی داشت.

بحث و نتیجه گیری

مطالعات در زمینه شرکت های تعاونی بیانگر نوعی نگرانی در مورد مسائل تعاونی های کشاورزی و در رأس آن روستایی است که در آن مؤلفه ها و ابعاد محیطی (درونی و بیرونی) عمدتاً مدنظر پژوهشگران بود. در ابعاد درونی بیشتر پژوهش ها بر لزوم آموزش، مدیریت عملکردها، پشتوانه مالی، نقدینگی، بازاریابی، اصلاح الگوهای توسعه و بهبود عملکرد و ساختار تولید و نیز کیفیت زندگی روستاها تأکید نموده اند. در ابعاد و مؤلفه های بیرونی نیز توسعه نهادی - دولتی، توانمندسازی تعاونی ها، ارائه تسهیلات، اصلاح الگوهای توسعه و بهبود کیفیت زندگی مدنظر پژوهشگران داخلی و خارجی بود. هر دو ابعاد یادشده به نوعی با پژوهش حاضر ارتباط تنگاتنگ داشته و بسیاری از معیارهای مطرح شده از سوی پژوهشگران به واسطه این پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت.

در رابطه با سؤال اول پژوهش، مبنی بر بررسی وضعیت و روند تغییرات شرکت های تعاونی قبل و بعد از دریافت تسهیلات اشتغال پایدار روستایی، نتایج نشان داد که آن دسته از شرکت های تعاونی

که موفق به دریافت تسهیلات بانکی شده بودند، بعد از دریافت وام و تسهیلات بانکی توانسته اند، میزان اشتغال در تعاونی خود را افزایش دهند؛ بنابراین، خروجی مصاحبه با مدیران تعاونی ها هم به مانند روند اشتغال ایجاد شده در استان اردبیل توسط تعاونی ها، نشان دهنده تأثیر مستقیم و مثبت وام های پرداخت شده به این تعاونی ها بود؛ در حالی که از میزان تسهیلات و وام درخواست شده توسط شرکت های تعاونی ها صرفاً با پرداخت ۲۴/۶۴ درصد موافقت شده بود که یک رقم اندکی است و از این رو با توجه به ظرفیت ایجاد اشتغال و نیز تعداد کم تعاونی های دریافت کننده تسهیلات، روند اشتغال زایی در مجموع استان کند شده و کاهش یافته است که این روند در بخش تعاونی های تولیدی کاهش تقریباً یک سومی را نشان داده است در تائید این یافته، مطالعه پیشین (Fazlulahi, 2018)، نیز به نقش تأثیر مثبت و اثرگذار تسهیلات به ویژه تسهیلات کارفرمایی بر اشتغال بخش کشاورزی تأکید داشتند.

در رابطه با سؤال دوم پژوهش که وضعیت و عملکرد شرکت های تعاونی بهره مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی استان به تفکیک شهرستان ها را مطرح نموده بود، نتایج پژوهش نشان داد که از بین ده شهرستان در استان تنها در دو شهرستان خلخال و نیز بالای ۵۰ درصد تسهیلات محقق شده بود و بدین ترتیب در سطح استان بیشترین وام پرداخت شده به تعاونی ها، برای شهرستان خلخال با تحقق ۷۰ درصد تعلق داشت و برای شهرستان سرعین با صفر درصد کمترین تخصیص و پرداخت وام انجام شده است. از مجموع ۱۸۵ تعاونی در سطح استان فقط ۴۸ تعاونی قادر به دریافت تسهیلات و وام بوده اند و ۱۳۷ تعاونی علیرغم درخواست وام هیچ مبلغی را دریافت نکرده اند و بر اساس آماری که از اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان اردبیل

بیشترین تأثیر را بر موفقیت شرکت‌های تعاونی داشت که عبارت‌اند از: بهبود توانمندی‌های مشارکتی و عوامل انگیزشی در محیط کار؛ برخورداری از آموزش و بهبود نظارت؛ بهبود توانمندی‌های اقتصادی؛ بهبود مدیریت داخلی تعاونی. مشارکت یکی از اصول تعاون محسوب می‌شود. بر این اساس، اعضا می‌بایست در چارچوب اهداف تعاونی‌ها با یکدیگر مشارکت کنند. بدین منظور لازم است توانمندسازی اعضا برای مشارکت در چارچوب این اهداف مدنظر قرار گیرد. در واقع، اعضای که در قالب یک تعاونی با یکدیگر همکاری می‌کنند، نیازمند دستیابی به مجموعه الگوها و توانمندی‌ها هستند تا بتوانند به‌طور مؤثر مشارکت داشته باشند. در راستای توسعه الگوها، تمرکز بر اصل آموزش در بخش تعاون حائز اهمیت است. برنامه‌های آموزشی مدون و برنامه‌ریزی‌شده برای توانمندسازی حرفه‌ای و عمومی اعضا، بهبود عملکرد تعاونی‌ها را به همراه دارد. شواهد نشان می‌دهد که مدیریت داخلی تعاونی‌ها عمدتاً توسط افرادی هدایت می‌شود که ممکن است اصول مدیریت سازمانی را به خود نیاموخته باشند، بنابراین، تکیه بر آموزش‌های تخصصی به‌دنبال مدیریتی تعاونی‌ها و ارائه رهیافت‌های آموزشی نوین در زمینه توانمندسازی اعضای تعاونی برای افزایش مشارکت ضروری است. به‌زور کلی، بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادی زیر قابل‌ارائه است:

- ارائه آموزش‌های تخصصی و برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های آموزشی برای اعضا و کارکنان در موضوعات مدیریت مالی، بازاریابی، مهارت‌های کامپیوتری و غیره.

- ارائه فرصت‌های رشد و پیشرفت از طریق ترقی در سمت‌های مدیریتی، افزایش حقوق و مزایا و تشویق به نقش‌های جدید و مسئولیت‌های بیشتر.

اخذ شده است، میزان وام درخواستی و مصوب هم برای آن دسته از تعاونی‌هایی که تسهیلات را دریافت نموده‌اند به فاصله زمانی حداقل سه سال همراه بوده است در نتیجه همراهی نکردن و پرداخت نشدن وام‌های درخواستی شرکت‌های تعاونی‌های منجر شده تا آن‌ها در تقابل با چالش‌های قیمتی و محیط اقتصاد کلان تضعیف گردند و ابتکار عمل آن‌ها را در ایجاد مشاغل بیشتر و حتی حفظ مشاغل قبلی ناکام گردد. از آنجاکه طبق مطالعه پیشین (Javadi, 2017)، تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی در حالت پویا و بلندمدت نشان‌دهنده تأثیر مثبت بر اشتغال بخش کشاورزی هستند، این امر در مورد شرکت‌های تعاونی محدود دریافت‌کننده استان اردبیل نیز مصداق داشت اما از آنجاکه تعداد محدودی از این شرکت‌ها در مجموع استان اردبیل از تسهیلات برخوردار شدند، لذا اشتغال در سطح استان از توفیق چندانی برخوردار نبود.

سؤال سوم پژوهش در ارتباط با عوامل مؤثر بر موفقیت و عدم موفقیت شرکت‌های تعاونی بهره‌مند از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی مدنظر بود. در این خصوص وام‌های درخواستی و مصوب برای این دسته از تعاونی‌ها به فاصله زمانی حداقل سه سال محقق شده بود. این دسته از تعاونی‌های فعال در سطح استان بنا به شرایط و دشواری‌های مسیر تولید بیشتر به سمت توزیع تولیدات روستاییان سوق پیدا کردند که نسبت به فعالیت تولیدی هم هزینه کمتر و هم وقت و نیروی کمتری را می‌طلبید و سود مطمئن‌تری نیز داشت و به این دلیل کاهش اشتغال و اشتغال‌زایی در سال‌های پایانی ۱۴۰۰ را نیز می‌توان به تحقق تنها ۲۶ درصدی تسهیلات به تعاونی‌های استان که یک رقم اندک و نشانگر حمایت مالی ضعیف و توجه اندک به طرح‌های اشتغال‌زایی تعاونی‌ها نسبت داد. در مجموع چهار مؤلفه به ترتیب

- متناسب سازی سبک مدیریت با اهداف و آ زمان های شرکت و توجه به ساختار و فرهنگ سازمانی.

- استفاده از سامانه های مدیریت مؤثر برای پیگیری و نظارت بر عملکرد شرکت ها.

- استفاده از فناوری نوین مانند نرم افزارهای مدیریت پروژه، سامانه های مدیریت مالی در شرکت های تعاونی.

- تقویت ارتباطات داخلی و بهبود ارتباطات بین اعضای شرکت و توجه به وضعیت مالی و رفاهی اعضای تعاونی ها.

مشارکت نویسندگان

امیرعلی فرهنگ: (مفهوم پردازی، روش شناسی، بررسی اطلاعات، بازبینی و ویرایش).

اسماعیل دلیر: (مفهوم پردازی، روش شناسی، بررسی اطلاعات، نظارت و سرپرستی).

قدردانی و تشکر

این پژوهش تحت حمایت هیچ ارگان و سازمانی نبوده است.

- تقویت ارتباطات داخلی و خارجی شرکت ها از طریق جلسات منظم، ایجاد فضای کاری با تجهیزات و امکانات لازم، تشویق به تبادل اطلاعات.

- ارائه حمایت های مالی و اعتباری در قالب تسهیلات مالی جهت ایجاد انگیزه در اعضا و کارکنان.

- تقویت نظارت بر عملکرد شرکت ها و ارزیابی منظم عملکرد آن ها به منظور بهبود کیفیت خدمات و محصولات

- ارائه حمایت و مشاوره در زمینه های مختلف مانند مدیریت مالی، بازاریابی و تدوین استراتژی.

- توصیه روابط قوی با مشتریان و بازار هدف و اتصال از طریق نرم افزارهای موجود به بازارهای تقاضا.

- تلاش در جهت شبکه سازی و بهبود روابط میان تعاونی ها از طریق ایجاد ارتباط با سایر شرکت ها و سازمان های مرتبط.

- تلاش برای سوددهی شرکت ها و افزایش درآمد اعضا به منظور خودداری آن ها برای اشتغال در فعالیتهای جانبی دیگر.

- نظام مند نمودن شرایط دریافت وام و تسهیلات بانکی و سپردن آن به بانک توسعه تعاون.

References

- Aldira, F. M., Yintayani, N. N., & Saputra, M. D. (2022). Analysis of Financial Performance at the Jimbaraya Multipurpose Cooperative Period 2018-2020. *Journal of Applied Sciences in Accounting, Finance, and Tax*, 5(1), 63-68.
- Alijani, F., Sevda v. a., & Mahnaz Mohammadzade N. (2021). Analysis and explanation of the effective components of rural cooperatives on rural development, a case study of Ardabil province. *Cooperative and Agricultural Philosophy*, No. 38, pp. 62-83. (In Persian).
- Angelini, P., Di Salvo, R., & Ferri, G. (1998). Availability and cost of credit for small businesses: Customer relationships and credit cooperatives. *Journal of Banking & Finance*, 22(6-8), 925-954.
- Arefi1, K., & Ghasemi. (2023). Identification and prioritization of factors influencing on empowerment of cooperatives. *Journal of Cooperation and Agriculture.*, 12(45), 134-147. (In Persian).
- Baswir. (2013). Koperasi Indonesia, Edisi Kedua. Yogyakarta: BPFE
- Benos, T., Kalogeras, N., Wetzels, M., Ruyter, K. de, & Pennings, J. M. E. (2018). Harnessing a "Currency Matrix" for Performance Measurement in Cooperatives: A Multi-Phased Study. *Sustainability*. 10(12), 4536. doi:10.3390/su10124536.
- Blandford, D., & Alan M. (2019). EU and US agricultural policies: Commonalities and contrasts. *Eurochoices*, 18(1), 4-10.

- Borda-Rodriguez, A., Vicarib, S. (2014). Rural co-operative resilience: The case of Malawi, Original Research Article, *Journal of Co-operative Organization and Management*. 2, Pages 5-53.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in human behavior*, 17(2), 187-195.
- Dewi, D. K. R., & Abundanti, N. (2022). The Effect of Liquidity, Solvency and Activities on Profitability in Saving and Loan Cooperatives (SLC) in Klungkung Regency, Bali, Indonesia. *European Journal of Business and Management Research*. 7(1), 324-328.
- Diaz-Foncea, M., & Carmen M. (2013). Entrepreneurs and the context of cooperative organizations: A definition of cooperative entrepreneur. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 30(4), 238–251.
- Esim, S. (2014). *The cooperative key to sustainable development*. In *Conference on Cooperatives and the Sustainable Development Goals: Focus on Africa*, Berlin, Germany (Vol. 2).
- Fazlollahi, M. (2018). *The effect of bank facilities on employment generation in the agricultural sector of Neka city*. Master's thesis, Shahid Bahonar University of Kerman, Faculty of Agriculture. (In Persian).
- Febrina, D., Lestari, D. A. H., & Nurmayasari, I. (2019). Analisis manfaat koperasi dan tingkat partisipasi anggota koperasi simpan pinjam (ksp) subur makmur sejahtera Kecamatan Seputih Banyak Kabupaten Lampung Tengah. *Jurnal Ilmu Ilmu Agribisnis: Journal of Agribusiness Science*, 7(1), 91-98.
- Fiordelisi, F., & Mare, D. S. (2014). Competition and financial stability in European cooperative banks. *Journal of international money and finance*, 45, 1-16.
- Gurmessa, N. E., Ndinda, C., Agwanda, C., & Akiri, M. (2022). Partial credit guarantee and financial additionality for smallholders coffee cooperatives: experience from Ethiopia. *Development in Practice*, 32(8), 1049-1062.
- International Co-operative Alliance. (2015). Guidance notes to the cooperative principles. Brussels: International Co-operative Alliance.
- Jarire, M., Staki, O. F., & Asadzadeh, M. (2023). Explaining a model of the application of production jump components, reproductive barriers-support in empowerment rural cooperatives.
- Jason D., Trent B., & Nigel P. (2017). Stuck in a rut: emerging cocoa cooperatives in Peru and the factors that influence their performance. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 15, 169-184.
- Javadi, M. (2017). *The relationship between agricultural bank facilities and sustainable rural employment*. Master's thesis, Adalat University. (In Persian).
- Kalogiannidis, S. (2020). Economic cooperative models: agricultural cooperatives in Greece and the need to modernize their operation for the sustainable development of local societies. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(11), 452-468.
- Karafolas, S. (2016). The Greek cooperative credit system. *Credit cooperative institutions in European countries*, 111-126.
- Khan, M. K., Rasid, S. Z. A., Bardai, B., & Saruchi, S. A. (2022). Framework of affordable cooperative housing through an innovative waqf-based source of finance in Karachi. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, (ahead-of-print).
- Latumeten, j., Jaman, U.B., & Pertiwi, (2022). *Distribution of Credit Linkage Program to Cooperatives Facing a Competitive ASEAN Economic Community*. In *International Conference on Economics, Management and Accounting (ICEMAC 2021)*. 255-267. Atlantis Press.
- Malekmian, I., Abbasi, R., & Fallah, M. R. (2022). A framework of antecedents for the development of rural cooperatives. *Journal of Cooperation and Agriculture*, 11(43), 67-89.(In Persian)
- Marcis, J., Bortoluzzi, S.C., de Lima, E.P. et al. S. (2019). Ustainability performance evaluation of agricultural cooperatives' operations: a systemic review of the literature. *Environ Dev Sustain*. 21, 1111–1126.
- Martins, F. S., & Wagner C. L. (2018). Structural production factors' impact on the financial performance of agribusiness cooperatives in Brazil. *International Journal of Operations & Production Management*, 38 (3), 606-635.
- <https://doi.org/10.1108/IJOPM-10-2015-0637>.
- Migliorelli, M. (2018). Cooperative Banks Lending During and After the Great Crisis. In: Migliorelli M. (eds) *New Cooperative Banking in Europe*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93578-2_3.
- Mingrui S., Jianfa S. (2018). Evaluating the cooperative and family farm programs in China: A rural governance perspective. *Land Use Policy*, 79, 240-250, I ISSN 0264-8377.

- Negussie, E. G., Catherine, N., Charles, A., & Morris, A. (2022). Partial credit guarantee and financial additionality for smallholders coffee cooperatives: experience from Ethiopia. *Development in Practice*, 32(8), 1049-1062.
- Novkovic, S. (2006). Co-operative business: The role of co-operative principles and values. *Journal of Co-operative Studies*, 39(1), 5-16.
- Nufus, K., Supratikta, H., Muchtar, A., & Sunarsi, D. (2020). Analysis of Financial Performance: Case Study of PT. X Employee Cooperative. *Utopía y praxis latinoamericana: revista internacional de filosofía iberoamericana y teoría social*, (10), 429-444.
- Odhiambo, S., Peter. O. (2019). Determinants of financial performance of savings and credit cooperative societies in Nakuru town, Kenya. *Reviewed Journal International of Business Management [ISSN 2663-127X]*, 1(1), 42-53.
- Omar, A. R. C., Ishak, S., & Jusoh, M. A. (2020). The impact of Covid-19 Movement Control Order on SMEs' businesses and survival strategies. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space*, 16(2), 90-103.
- Oyerogba, E. O., & Oseni, M. (2021). Corporate governance elements and return on capital employed by cooperative societies.
- Robert, F. C., Frey, L. M., & Sisodia, G. S. (2021). Village development framework through self-help-group entrepreneurship, microcredit, and anchor customers in solar microgrids for cooperative sustainable rural societies. *Journal of Rural Studies*, 88, 432-440.
- Ruben, R., & Heras, J. (2012). Social capital, governance and performance of Ethiopian coffee cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 83(4), 463-484.
- Sugiyanto, S., & Setiawan, W. L. (2022). Initiating Financial Technology (Fintech) as an Innovation of Communication Technology on Credit Cooperatives in Indonesia. *European Journal of Marketing and Economics*, 5(1), 1-16.
- Sulistianingsih, D., Romadhon, H. J., & Pujiono, P. (2022). The Merging Cooperatives Based on The Regulation of Cooperatives and Job Creation. *Law and Justice*, 6(2), 191-201.
- Ishak, S., Omar, A. R. C., Sum, S. M., Othman, A. S., & Jaafar, J. (2020). Smallholder agriculture cooperatives' performance: what is in the minds of management? *Journal of Co-Operative Organization and Management*, 8(2), 100110.
- Ushkarenko, I., & Soloviov, A. (2020). World Economic Order: Evolution of the Cooperative Sector. *Philosophy and Cosmology*, 25, 139-152.
- Wanjare, J. (2023). Competitiveness and Sustainability of the Co-Operative Enterprise. *European Journal of Business and Management Research*, 8(1), 1-9.
- Yu, L., & Nilsson, J. (2019). Social capital and financial capital in Chinese cooperatives. *Sustainability*, 11(8), 2415.
- Yu, X., Liu, W., Qing, L., & Zhang, D. (2023). Improving Farm Cooperatives' Performance and Sustainability: A Study of Agricultural Managers' Competencies Based on the Grounded Theory and the fsQCA Methods. *Sustainability*, 15(2), 1263.
- Yuhertiana, I., Zakaria, M., Suhartini, D., & Sukiswo, H. W. (2022). Cooperative resilience during the pandemic: Indonesia and Malaysia evidence. *Sustainability*, 14(10), 5839.
- Wang, Y., Yang, Y., Zhou, Z., & Wu, H. (2020). Compatibility between commercial performance and agricultural services: Evidence from Anhui rural credit cooperatives. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(13), 3060-3071.